

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.26.31>

СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

Шкута Олег Олегович,

ORCID ID: 0000-0003-0395-5710

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри професійних та
спеціальних дисциплін
(Херсонський факультет Одеського
державного університету внутрішніх
справ, м. Херсон, Україна)

Пренько Яна Олегівна,

ORCID ID: 0000-0002-6223-7850

викладач кафедри загальноправових та
соціально-гуманітарних дисциплін
(Херсонський факультет Одеського
державного університету внутрішніх
справ, м. Херсон, Україна)

У статті проведено аналіз спеціально-кримінологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи та встановлено, що на відміну від загальносоціального, спеціально кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи має безпосередню мету та спрямоване на виявлення й усунення (блокування, нейтралізацію) їх детермінантів, що являється його профільною ознакою та головною особливістю. Поряд із цим спеціально-кримінологічне запобігання включає в себе як запобігання задуманим і тим, що готуються, так і припинення розпочатих кримінальних правопорушень.

Встановлено, що заходи спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються у місцях несвободи пронизують такі її складові: встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), суспільно-корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив; застосування технічних засобів нагляду і контролю; виокремлення режиму особливих умов у колоніях; застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї; здійснення громадського контролю з боку спостережних комісій; здійснення відомчого контролю; здійснення прокурорського нагляду; здійснення контролю з боку осіб, які згідно закону мають право відвідувати місця позбавлення волі; здійснення заходів душпастирської опіки засуджених.

Виокремлено найбільш ефективні та дієві спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи, а саме: реалізація отриманих у ході проведення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій результатів з означених питань (ст. ст. 256, 257 КПК України); реалізація у цьому напрямі спеціальних режимних операцій (ст. 102 КВК України) шляхом проведення позапланових та раптових обшуків приміщень та територій виправної колонії і СІЗО, а також засуджених та їхніх речей і одягу; реалізація цих заходів щодо конкретних об'єктів профілактичного обліку з метою затримання їх по

«гарячих слідах» (безпосередньо під час чи відразу після вчинення дій, спрямованих на доставку, придбання, зберігання та збут заборонених предметів).

На підставі вивчених ознак, автором сформовано наукову дефініцію спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи, запропоновано його авторське визначення – це професійна діяльність суб'єктів профілактики, які наділені правом запобігання вчиненню у місцях несвободи кримінальних правопорушень, як засудженими так і персоналом установ виконання покарань та впливати на криміногенні чинники, які їх породжують

Ключові слова: спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи; заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи; заходи запобігання кримінальним правопорушенням; місця несвободи.

SPECIAL CRIMINOLOGY MEASURES FOR THE PREVENTION OF CRIMINAL OFFENSES IN PLACES OF LOCATION

Shkuta Oleg Olegovich,

ORCID ID: 0000-0003-0395-5710

Doctor of Law, Professor,

Head of the Department of Professional and Special Disciplines

(Kherson Faculty of Odesa State

University of Internal Affairs,

Kherson, Ukraine)

Olehivna Prenko Yana,

ORCID ID: 0000-0002-6223-7850

Lecturer at the Department

of General Law and Social and

Humanitarian Disciplines

(Kherson Faculty of Odesa State

University of Internal Affairs,

Kherson, Ukraine)

The article analyzes special criminological measures for the prevention of criminal offenses in places of deprivation of liberty and it is established that, unlike the general social, special criminological prevention of criminal offenses in places of deprivation of liberty has a direct goal and is aimed at identifying and eliminating (blocking, neutralizing) their determinants, which is its characteristic feature and main feature. Along with this, special criminological prevention includes both the prevention of intended and those that are being prepared, as well as the termination of initiated criminal offenses.

It has been established that special criminological prevention measures for criminal offenses committed in places of deprivation of liberty permeate the following components: established order of execution and serving of punishment (regime), community service, social and educational work, general education and vocational training, public influence; application of technical means of supervision and control; setting aside the regime of special conditions in the colonies; application of measures of physical impact, special means and weapons; implementation of public control by observation commissions; implementation of departmental control; implementation of prosecutorial supervision; control by persons who, according to the law, have the right to visit places of deprivation of liberty; implementation of measures for the pastoral care of convicts.

The most effective and special criminological measures for the prevention of criminal offenses in places of deprivation of liberty are singled out, namely: the implementation of the results obtained in the course of operative investigative activities and covert investigative (research) actions on the specified issues (Articles 256, 257 of the Criminal Procedure Code of Ukraine); implementation of special regime operations in this direction (Article 102 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine) by conducting unscheduled and surprise searches of premises and territories of correctional facilities and pretrial detention centers, as well as convicts and their belongings and clothing; the implementation of these measures in relation to specific objects of preventive accounting with the aim of detaining them on "hot tracks" (directly during or immediately after taking actions aimed at the delivery, acquisition, storage and sale of prohibited items).

Key words: special criminological measures to prevent criminal offenses in places of detention; measures to prevent criminal offenses in places of detention; measures to prevent criminal offenses; places of imprisonment.

Постановка проблеми. Пенітенціарна злочинність в місцях несвободи на всіх етапах розвитку суспільних відносин виступала руйнівною силою життєдіяльності людини та захисту її прав і свобод. На жаль, сучасні місця несвободи Міністерства юстиції України за останні роки зменшили свою дієздатність протистояти вчиненню засудженими і персоналом установ виконання покарань кримінальних правопорушень.

Спеціально-кримінологічні засади запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи залишаються одним з провідних завдань Державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За останні десять років деякі питання пенітенціарних засад запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи на сучасному етапі трансформації кримінально-виконавчої системи України в пенітенціарну були предметом дослідження вітчизняних вчених І.Г. Богатирьова, А.І. Богатирьова, О.І. Богатирьової, О.М. Джужі, І.О. Колба, О.Г. Колба, Л.І. Олефір, О.О. Шкути, О.Г. Михайлика, М.С. Пузирьова, Н.В. Устюжанінової, А.Х. Степанюка, І.С. Яковець та інші. Проте комплексно спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи по сьогодні вченими не досліджувалися, що і послужило необхідністю їх наукового дослідження.

Метою статі є вивчення спеціально-кримінологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи.

Основний зміст. Боротьба зі злочинністю в місцях несвободи може бути ефективною тільки в тому випадку, якщо вона ґрунтується та реалізується на міцній правовій основі, що відповідає об'єктивним закономірностям в яких перебуває наша країна. Розвиток законодавства, спрямованого на запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи, повинен бути тісно пов'язаний з реформами в економіці, політичній і соціальній сферах, з міжнародними зобов'язаннями країни, з потребами суспільства в обмеженні негативних явищ, що порушують його нормальну життєдіяльність.

Відсутність національної стратегії запобігання злочинності виступає однією з важливих причин, що створює негативні тенденції в існуванні, відтворенні та поширенні кримінальних правопорушень на регіональному, загальнодержавному та транснаціональному рівнях [4, с. 138]. У зв'язку із цим доцільно переглянути підходи до проведення та організації загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи.

На відміну від загальносоціального, спеціально кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи має безпосередню мету та спрямоване на виявлення й усунення (блокування, нейтралізацію) їх детермінантів, що являється його профільною ознакою та головною особливістю. Поряд із цим спеціально-кримінологічне запобігання включає в себе як запобігання задуманим і тим, що готуються, так і припинення розпочатих кримінальних правопорушень.

Крім того, як зазначає вітчизняний дослідник К. П. Рубан, основною відмінністю спеціально-кримінологічних заходів запобігання від загальносоціальних є те, що їх дія має тактичне, а не стратегічне спрямування [22, с. 218]. Таким чином, метою спеціально-кримінологічних заходів в місцях несвободи є вирішення обмежених завдань, тобто подолання конкретних детермінантів вчинення засудженими та персоналом установ виконання покарань кримінальних правопорушень в місцях несвободи.

Спеціально-кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням спрямоване на виявлення й послаблення або усунення впливу факторів, що виступають причиною розвитку злочинності у цілому, окремі види та групи кримінальних правопорушень, причини й умови конкретних кримінальних правопорушень. Важливим аспектом спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи виступають розробка та впровадження наукових програм з вивчення факторів ризику щодо поведінки засуджених та персоналу установ виконання покарань, що відхиляються від норми.

Для того, щоб спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи отримали більшу ефективність, слід перед їх плануванням не тільки виявити фактори вчинення вказаної категорії кримінальних правопорушень, а й детально дослідити особу, яка схильна до їх вчинення [4, 131-132].

Звертаємо увагу на позицію Л. В. Раєцької, яка стверджує, що під спеціально-кримінологічним запобіганням слід розуміти комплекс напрямів боротьби зі злочинністю, сутність якого полягає у різнобічній діяльності державних органів, громадян та їх об'єднань, спрямованій на розробку і реалізацію заходів, спрямованих на усунення негативних процесів та явищ, що виступають факторами вчинення кримінальних правопорушень, а також попередження їх вчиненню на різних стадіях кримінально-протиправної діяльності [20, с. 251-252].

Однак, вважаємо, що наведене поняття спеціально-кримінологічних заходів не дає можливості розкрити їх специфіку і може водночас бути застосоване відповідно і для тлумачення змісту загальносоціальних заходів запобігання кримінальним правопорушенням. Більш доцільною ми вважаємо дефініцію, що була надана Л. Т. Головійчуком, в якій спеціально-кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням автор представляє як діяльність, яка охоплює сукупність політичних, соціально-економічних, організаційних, правових, освітніх та інших заходів, які у своєму комплексі спрямовані на запобігання конкретним видам кримінальних правопорушень [3, с. 156].

Варто також зазначити, що спеціально-кримінологічне запобігання взагалі у кримінології вчені розуміють як реалізацію заходів, що безпосередньо спрямовані на усунення, послаблення, нейтралізацію криміногенних чинників соціального середовища та на осіб, які можуть вчинити кримінальне правопорушення.

Проведені дослідження у сфері пенітенціарної злочинності показують, що найбільш ефективними та цілеспрямованими у контексті досліджуваної проблематики є заходи спеціально-кримінологічного запобіжного характеру в запобіганні кримінальним правопорушенням в місцях несвободи.

Серед таких заходів ми виділяємо заходи оперативно-розшукової діяльності, яка відіграє одну з надважливих задач в боротьбі з пенітенціарною злочинністю в місцях несвободи. Аналогічної позиції додержується і вітчизняний вчений В. В. Василевич, який у своїй монографії «Кримінологічна політика України» відзначає саме роль оперативно-розшукової діяльності у запобіганні кримінальним правопорушенням [1, с. 245].

Важливо також зазначити, що опитаний нами у ході наукового дослідження персонал місць несвободи, як суб'єкт спеціально-кримінологічного запобігання вчинення засудженими нового кримінального правопорушення, також наголошує на значній ролі оперативно-розшукової діяльності.

В кримінології під спеціально-кримінологічним запобіганням розуміють сукупність заходів боротьби із злочинністю, змістом яких є різноманітна робота державних органів, громадських організацій, соціальних груп і громадян, спрямована на усунення причин та умов, що породжують і сприяють злочинності, а також недопущення вчинення кримінальних правопорушень на різних стадіях кримінально-протиправної поведінки [1, с. 144].

За твердженням академіка А. П. Закалюка, на відміну від інших, заходи спеціально-кримінологічного запобігання злочинності застосовуються: не тільки після вчинення кримінального правопорушення, але як правило до його вчинення; у сфері, яка лише частково регулюється правом; засобами, що мають виключно цільове запобіжне значення; інколи паралельно з іншими засобами запобігання злочинності, але частіше після них. Водночас, як зазначає вчений, такі заходи становлять окремий різновид щодо запобігання злочинності – суто кримінологічний, їх так і називають – спеціально-кримінологічними заходами [6, с. 328-329].

Інший вітчизняний вчений В. В. Голіна розглядаючи теорію і практику розробки і реалізації методів та заходів руйнівного впливу на явища і процеси, які зумовлюють або можуть зумовлювати активізацію криміногенного потенціалу суспільства у виді кримінально-протиправних проявів, а також недопущення їх здійснення на різних стадіях кримінально-протиправної поведінки, тобто на стадіях формування кримінальної мотивації, виникнення умислу на вчинення кримінального правопорушення, готування до його вчинення та замаху на кримінальне правопорушення, дійшов висновку, що такі заходи варто називати спеціально-кримінологічним запобіганням [2, с. 21].

Вивчаючи кримінологічні засади запобігання кримінальним правопорушенням в установах виконання покарань України О.М. Джужа та ін. спеціально-кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи розуміють вид практики, що здійснюється на концептуальній науковій основі, спрямованої на недопущення антигромадських проявів у місцях позбавлення волі, де запобігання виступає як певна сукупність ідей, концепцій, наукових гіпотез, проектів, практичних рішень, метою яких є забезпечення відповідної діяльності держави і суспільства [10, с. 259].

До речі, вітчизняний вчений О. Г. Колб, розглядаючи спеціально-кримінологічне запобігання кримінальним правопорушенням у слідчих ізоляторах та виправних установах дійшов висновку, що воно може бути визнане найбільш діючим способом боротьби зі злочинністю в місцях несвободи, оскільки: а) забезпечить виявлення та усунення її коріння, витоків та запобігатиме можливості вчинити кримінальне правопорушення в умовах ізоляції; б) впливатиме на криміногенні фактори, коли вони ще не набрали сили і легше піддаються усуненню; в) дозволить, використовуючи різноманітні засоби, запобігати вчиненню кримінальних правопорушень на стадії готування; г) перешкоджатиме настанню суспільно небезпечних та інших шкідливих наслідків; д) вирішуватиме завдання боротьби зі злочинністю найбільш гуманними засобами (виключають застосування кримінального покарання) [10, с. 260].

Як показало узагальнення наукових підходів в цілому до заходів спеціально-кримінологічного запобігання пенітенціарній злочинності, виділивши наведені нижче ознаки заходів спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи, запропоновано його авторське визначення – *це професійна діяльність суб'єктів профілактики, які наділені правом запобігання вчиненню у місцях несвободи кримінальних правопорушень, як засудженими так і персоналом установ виконання покарань та впливати на криміногенні чинники, які їх породжують.*

Щодо ознак заходів спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи, слід виділити наступні: специфічна діяльність. Чому саме специфічна?, тому, що вона відбувається в специфічних умовах запобігання кримінальним правопорушенням. Основу такої діяльності становлять нормативно правові та відомчі документи, які визначаються порядок і умови застосування заходів спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються в місцях несвободи. Зокрема, наприклад у межах оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій оперативний персонал установ виконання покарань має забезпечити належну фіксацію за поведінкою засуджених схильних до вчинення нового кримінального правопорушення, упередити формування злочинних груп серед засуджених тощо [16]. Дані дії оперативного персоналу кореспондуються із змістом ч. 1 ст. 104 КВК України, у якій передбачено: забезпечення безпеки засуджених, персоналу колоній та інших осіб; запобігання і виявлення кримінальних правопорушень, що вчиняються у установ виконання покарань України, а також порушень встановленого порядку відбування покарання; вивчення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень; надання правоохоронним органам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність або кримінальне провадження, допомоги в розкритті, припинення та запобіганні кримінальним правопорушенням.

У свою чергу специфічна діяльність має своє відношення і до мети покарання ч. 2 ст. 50 КК України, зокрема вітчизняний вчений І.В. Козич розглядаючи функції кримінально-правової політики наголошує на тому, що покарання за вчинене кримінальне правопорушення у місцях несвободи передбачає не тільки кару, а і запобігання [7], а також і до мети і завдань кримінально-виконавчого законодавства України ст. 1 КВК України.

Так, заходи спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються у місцях несвободи пронизують такі її складові: встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), суспільно-корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив (ч. 3 ст. 6 КВК України); застосування технічних засобів нагляду і контролю (ст. 103 КВК України); виокремлення режиму особливих умов у колоніях (ст. 105 КВК України); застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї (ст. 106 КВК України); здійснення громадського контролю з боку спостережних комісій (ч. 2 ст. 25 КВК України); здійснення відомчого контролю (ст. 23 КВК України); здійснення прокурорського нагляду (ст. 22 КВК України); здійснення контролю з боку осіб, які згідно закону мають право відвідувати місця позбавлення волі (ст. 24 КВК України); здійснення заходів душпастирської опіки засуджених (ст. 128-1 КВК України).

Щодо другої ознаки, відповідних суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи, ми на перше місце ставимо персонал ДКВС України. Його дії врегульовані Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу

України». Серед суб'єктів спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи варто віднести: підрозділи охорони, нагляду і безпеки слідчих ізоляторів та виправних колоній закритого типу [19, с. 17-21], які безпосередньо проводять дані заходи; воєнізовані формування ДКВС України [12], які залучаються до забезпечення правопорядку в слідчих ізоляторах та виправних колоніях закритого типу, у тому числі й на підставі ст. 195 КВК України, та мають можливість здійснювати відповідні режимні заходи (огляди; обшуки; використання технічних засобів тощо) (ст. 102 КВК України), спрямовані на проведення профілактичних заходів запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються в установах виконання покарань [12, с. 31-32].

Крім персоналу ДКВС України, ст. 20 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», передбачає співпрацю з іншими державними і не державними організаціями, які надають допомогу виправним колоніям і самі приймають активну участь у заходах спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи.

Зокрема, це Центри зайнятості населення, які за три місяці до звільнення особи від відбування покарання у виді позбавлення волі «бронюють» для них робочі місця [15]; органи соціального та пенсійного забезпечення, які на загальних підставах призначають пенсії для засуджених до позбавлення волі, за віком, по інвалідності та ін. (ст. 122 КВК України), а також вирішують питання про поміщення засуджених, які звільняються з установ виконання покарань до будинків для пристарілих осіб, будинків-інтернатів тощо [14].

Третя ознака спеціально-кримінологічного запобігання кримінальних правопорушень в місцях несвободи ґрунтується на потужній нормативно-правовій базі. До основних джерел слід віднести:

1). Конституцію України: ст. 3 – Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави; ст. 68 – Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей, що має пряме відношення до досліджуваної проблематики. Хоча, як зауважує академік А. П. Закалюк важливо усвідомити, що у Конституції України, на жаль, немає норм, які б прямо визначали обов'язки держави та її органів щодо запобігання злочинності, проте міститься ряд норм, аналіз яких дає змогу визначити ставлення Основного закону до цієї державної і, загалом, суспільної діяльності, конституційні основи її здійснення [6, с. 336].

2). Законодавчі акти, які регулюють порядок виконання та відбування кримінальних покарань (КВК України ст. ст. 1, 102, 103, 104 та ін.); Закони України: «Про попереднє ув'язнення»; «Про Державну кримінально-виконавчу службу України»; «Про пробацію» та ін.), у яких закріплені завдання щодо запобігання кримінальним правопорушенням;

3). Інші закони, що стосуються сфери виконання покарань та досліджуваних у цій роботі проблем (КПК України, Закони України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про боротьбу з тероризмом», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [17];

4). Підзаконні нормативно правові акти з означених питань (Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, Інструкції з організації охорони і нагляду в слідчих ізоляторах, установах виконання покарань, різноманітні Положення тощо) [13].

Водночас, аналіз вищеперерахованих джерел показує деяку суперечність їх прийняття і виконання, що на наш погляд не відповідає конституційним засадам з означених питань, відповідно до яких діяльність установ виконання покарань та правообмеження щодо засуджених, які є наслідком застосування до них відповідних заходів впливу, встановлюються виключно на підставі закону (у межах, при цьому, змісту терміну «законодавство», офіційне тлумачення якого дано Конституційним Судом України [21] (ст. ст. 3, 19, 22, 24, 63, 92; ін.).

На жаль, не відповідність нормативно-правових актів щодо порядку і умов виконання і відбування кримінальних покарань не тільки негативно впливають на проведення заходів спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи. До речі ця не відповідність, як зазначають вітчизняні вчені є певним видом конфліктів між персоналом та засудженими в місцях несвободи [9, с. 59-64].

Зокрема, нерідко на практиці виникає питання, з яких підстав засуджені віднесені до категорії «схильних до втеч», «схильних до вживання наркотичних речовин і спиртних напоїв», «схильних до розповсюдження заборонених предметів» тощо, мова про які ведеться в офіційних звітах ДКВС України [19, с. 16].

На жаль, на рівні законодавчих актів вказана діяльність не врегульована. Мабуть тому, вітчизняний вчений О.Г. Колб постійно звертає увагу також і на те, що у чинному кримінально-виконавчому законодавстві України відсутні об'єкти запобіжного впливу та наполягає на їх закріпленні у спеціальній нормі КВК України [9, с. 281].

Отож, виявлення та постановка на профілактичний облік засуджених, які схильні до вчинення нового кримінального правопорушення в місцях несвободи або мають намір його вчинити здійснюється персоналом оперативного підрозділу виправних колоній шляхом поглибленого вивчення матеріалів особових справ засуджених, перевірки відомостей щодо їх поведінки в ізоляторах тимчасового тримання, слідчих ізоляторах, закладах охорони здоров'я тощо.

Важливе місце серед спеціально-кримінологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи займають богослужіння, релігійні обряди та інші заходи душпастирської опіки. Так, за даними вітчизняних вчених М.І. Жолтані, І.М. Копотуна, О.Г. Колба, І.В. Пахомова, сьогодні на постійній основі залучені до релігійного виховання засуджених у виправних колоніях України більше 200 православних священнослужителів, які здійснюють зазначену діяльність у 106 релігійних спорудах (70 – це храми, а 36 – каплиці) [5, с. 17].

На підставі викладеного вище до найбільш ефективних та дійових спеціально-кримінологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням в місцях несвободи, варто віднести наступні заходи:

1) реалізація отриманих у ході проведення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій результатів з означених питань (ст. ст. 256, 257 КПК України);

2) реалізація у цьому напрямі спеціальних режимних операцій (ст. 102 КВК України) шляхом проведення позапланових та раптових обшуків приміщень та територій виправної колонії і СІЗО, а також засуджених та їхніх речей і одягу;

3) реалізація цих заходів щодо конкретних об'єктів профілактичного обліку з метою затримання їх по «гарячих слідах» (безпосередньо під час чи відразу після вчинення дій, спрямованих на доставку, придбання, зберігання та збут заборонених предметів).

Список використаних джерел:

1. Василевич В. В. Кримінологічна політика України : монографія. Київ : Нац.акад. внутр.справ, 2020 435 с.
2. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
3. Головійчук Л. Т. Основні напрямки спеціально-кримінологічного запобігання злочинам у сфері митної діяльності. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право.* 2013. № 2. С. 155-161.
4. Дмитренко Н.А., Шкута О.О. Злочинність у Збройних Силах України: кримінологічна характеристика та запобігання. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 186 с.
5. Жолтані М. І., Копатун І. М., Колб О. Г. Релігійні організації і релігійне виховання як учасник кримінально-виконавчих правовідносин : монографія. Київ : Кандиба Т. П., 2018. 190 с.
6. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : У 3 кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1 : *Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки.* 424 с.
7. Козич І. В. Функції кримінально-правової політики : автореф. дис...докт. юрид. наук : 12.00.08. Київ : Ін-т держ. і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2021. 35 с.
8. Колб О. Г., Колб І. О. Поняття запобігання злісній непокорі вимогам адміністрації установи виконання покарань. Індивідуальне та віктимологічне запобігання злісній непокорі вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Запобігання злісній непокорі вимогам адміністрації установи виконання покарань*: навч. посіб./ Боровик А. В., Колб О. Г., Копотун І. М. та ін.; за заг. ред. д.ю.н. проф. О. Г. Колба. Луцьк. СПД Гадяк Ж. В. друкарня «Волиньполіграф», 2020. С. 49-73, 266-283.
9. Колб О. Г. Установа виконання покарань як суб'єкт профілактики злочинів : монографія. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки, 2006. 464 с.
10. Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія) : посіб. / за ред. О. М. Джужі. Київ : НАВС, 2013. 620 с.
11. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін., за ред. В. В. Голіни та Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. 440 с.
12. Положення про територіальне (міжрегіональне) воєнізоване формування Державної кримінально-виконавчої служби України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 06.02.2017 № 292/5. *Відомості Верховної Ради України.* 2017. № 15. Ст. 458.
13. Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : затв. наказом Міністерства юстиції України від 28 серпня 2018 року № 2823/5. *Режим доступу*: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0622-19#Text>.
14. Про загальнообов'язкове державне соціальне забезпечення (в редакції від 27.12.2019) : Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. *Режим доступу* : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
15. Про зайнятість населення : Закон України від 05 липня 2012 року № 5067-VI. *Режим доступу*: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.
16. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 липня 1992 року. *Відомості Верховної Ради України.* 1992. № 22. Ст. 304.
17. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-XI. *Відомості Верховної Ради України.* 1993. № 35. Ст. 358.
18. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 року № 1697-VII, *Режим доступу*: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

19. Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016 році : *інформ. бюлетень*. Київ : Департамент Державної кримінально-виконавчої служби Міністерства юстиції України, 2017. 34 с.

20. Раєцька Л. В. Загальносоціальні та спеціально-кримінологічні аспекти протидії наркоманії в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2010. Вип. 23. С. 251–258.

21. Рішення Конституційного Суду України «У справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про офіційне тлумачення терміну законодавство)». № 12-рп/98 від 09 липня 1998 року. *Офіційний вісник України*. 1998. № 32. Ст. 1209.

22. Рубан К. П. Спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи протидії злочинності в місцях позбавлення волі. *Право і безпека*. 2012. № 3. С. 218–220.